

N:o 5.

Af Herr Bergstedt, Carl Fredrik, angående rättighet för enskilda läroverk att få sina afgående lärjungars mogenhet pröfvad af egna lärare under tillsyn af Statens Censorer.

Den oerhörda och, som jag tror, i alla länder exempellösa utveckling, som den högre elementarundervisningen hos oss tagit under de två eller tre sista årtiondena, kan å ena sidan anses mycket glädjande, såsom ett bevis på den höga ståndpunkt en betydlig del af folket sträfvar att intaga i allmän odling och humanistisk förfining, men kan med lika rätt också gälla som betänklig och röjande en osund äflan hos ett öfverdrifvet stort antal att tränga sig fram på den s. k. bildningens jemna och makliga bana, i hvars förgrund för flertalet mer eller mindre medvetet hägrar den lockande utsigten att en gång få äta Statens bröd till döddagar. I alla händelser är fenomenet, som jag knappast tror har sitt motstycke i något land i världen, om ej den aflägsnaste östern, väl förtjent af uppmärksamhet och man torde, utan att förtjena anklagelsen för materialism, kunna åtminstone sätta i fråga riktigheten af den hos oss hittills allmänt gällande grundsatsen, att med storartad frikostighet åt en del af samhällets barn för intet skänka en fulländad gentlemans uppfostran, medan det stora flertalet får åtnöja sig med den ännu ganska underhaltiga fattigmans-bildning, som våra högst torftigt utrustade folkskolor se sig i tillfälle att erbjuda. Om, under sådana förhållanden, då de nybyggda skolpalatsen redan äro öfverbefolkade och på sina ställen knappt halfva antalet lärareplatser kunnat med kompetente personer besättas, enskilda läroverk uppstå, som absorbera en del af den tillströmmande lärjungemassan, så skulle väl detta anses som en stor lycka, och uppkomsten af sådana läroverk, hvilka utan någon tunga för statsverket göra samma nytta som de dyrbara, offentliga skolorna, på alla möjliga sätt af styrelsen befrämjas. Sådan är dock ej händelsen. Af de flera aktningvärda enskilda läroverk, som finnas i landet, lika organiserade som Statens fullständiga läroverk, har

hittills veterligen endast ett genom särskild gunst erhållit tillåtelse att inför Statens censorer få i mogenhetsexamen sina afgående lärjungars skicklighet genom egna lärare pröfvad; och troligen blir följdén deraf, att dessa nyttiga inrättningar den ena efter den andra måste upphöra, såvida de ej framdeles lyckas att såsom en undantagsförmån åt sig utverka något, som man vore böjd att anse som den enklaste naturliga rättighet, nemligen att få offentligen visa hvad de duga till. Jag kan nemligen ej se den ringaste våda i medgifvandet af en sådan förmån, som, då de fullständiga enskilda skolorna icke gerna kunna uppstå annat än i de större städerna, der Staten sjelf har läroverk, hvilka årligen fordra censorers närvaro, icke för statsverket medför någon nämnvärd utgift; men väl ser jag stora vådor i det enskilda arbetets undanträngande från ett fält, som i vissa andra länder skulle anses nästan uteslutande tillhöra detsamma. För att åtminstone taga ett litet steg, som ingenting kostar, i den rätta riktningen, får jag föreslå,

att Riksdagen ville i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t i Nåder medgifva åt alla enskilda läroverk, som det önska, och som till Ecklesiastik-departementet årligen ingifva redogörelser för sin verksamhet, rätt att få sina afgående lärjungar af egna lärare under tillsyn af Statens censorer i maturitets-examen pröfvade, under iakttagande af de i öfrigt för det högre elementarläroverket gällande bestämmelser.

Om remiss till ett Tillfälligt Utskott anhålles.

Stockholm den 23 Januari 1868.

Carl Fr. Bergstedt.